

Strateško načrtovanje javno-zdravstvenih politik in ukrepov

Mag. Kerstin Vesna Petrič, dr.med.

vesna-kerstin.petric@gov.si

Kaj bo vsebina predavanja?

- I. JAVNO-ZDRAVSTVENE POLITIKE: kaj so, kako nastajajo, za kakšen proces gre in kdo je kdo v tem procesu?
- II. KLJUČNI ELEMENTI JAVNO-ZDRAVSTVENIH POLITIK

I. JAVNOZDRAVSTVENE POLITIKE

Javno-zdravstvene politike

WHO definicija:

Javnozdravstvene politike so odločitve, strateški načrti in aktivnosti, ki se izvajajo za doseganje specifičnih zdravstvenih ciljev v družbi. Določajo vizijo za prihodnost, postavljajo kratkoročne in srednjeročne cilje, določajo prioritete ukrepanja in pričakovane vloge različnih deležnikov; gradijo družbeni konsenz in informirajo ljudi.

http://www.who.int/topics/health_policy/en/

Strategija 2020 (Health 2020): Evropska strategija SZO za zdravje in blagostanje

Zdravje 2020 je krovna evropska javno-zdravstvena politika, ki želi podpreti aktivnosti vlad in družbe, da bi:

„pomembno izboljšali zdravje in blagostanje v populaciji, zmanjšali neenakosti v zdravju, okrepili javno zdravje in zagotovili zdravstvene sisteme, ki bodo osredotočeni na ljudi, univerzalno in enako dostopni za vse, vzdržni in visoke kakovosti“.

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/about-health-2020>

Evropski program dela 2020 -2025 – United Action for Better Health

KROVNE IN SPECIFIČNE PRIORITETE:

- Univerzalna pokritost

Preventiva!

(Duševno zdravje, digitalizacija zdravstva in zdravstvena pismenost)

- Varovanje zdravja za odziv na zdravstvene krize

(Nova mednarodna pogodba in dopolnjen IHR)

Varovanje zdravja!

- Promocija zdravja in blagostanje

Krepitev zdravja!

(Vključevanje družbenih znanosti in socialna participacija)

Javno-zdravstvene politike

Javno-zdravstvene politike v RS

- I. Resolucija o Nacionalnem planu zdravstvenega varstva: Skupaj za družbo zdravja 2016 – 2025
- II. Državna strategija »eno zdravje« za obvladovanje odpornosti mikrobov (2019-2024)
- III. Načrt dejavnosti zdravstva ob pojavu epidemije/pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh v Republiki v Sloveniji (2021 -)
- IV. Programi cepljena in zaščite z zdravili (letni)
- V. Resolucija o Nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028
- VI. Strategija za zmanjševanje posledic rabe tobaka: Za Slovenijo brez tobaka 2022-2030
- VII. Državni program obvladovanja sladkorne bolezni 2020 – 2030 (DPOSB)
- VIII. Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015 – 2025
- IX. Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2023 – 2030 (ResNPPD).
- X. Državni program obvladovanja raka 2022 - 2026
- XI. Strategija obvladovanja demence v RS 2023 - 2030
- XII. Nacionalna strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017 -2025
- XIII. Strategiji digitalizacije zdravstva v Sloveniji za obdobje 2022–2027

Nacionalni plan zdravstvenega
varstva 2016 – 2025:

Skupaj za družbo zdravja

<https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-zdravje/o-ministrstvu/skupaj-za-druzbo-zdravja/>

Strategija za zmanjševanje posledic rabe tobaka Za Slovenijo brez tobaka 2022–2030

**Slovenija naj bi do leta 2040 postala družba
brez tobaka, manj kot 5% kadilcev 15+**

Kje bi še potrebovali razvojne politike v zdravstvu?

- Strategija razvoja dejavnosti javnega zdravja
- Strategija razvoja področja kakovost in varnosti v zdravstvu
- Strateški načrt razvoja kadrovskih virov v zdravstvu
- Nacionalni plan raziskovalne dejavnosti na področju zdravja
- Načrt pripravljenosti zdravstva na epidemijo/pandemijo

Javno-zdravstvene politike v RS

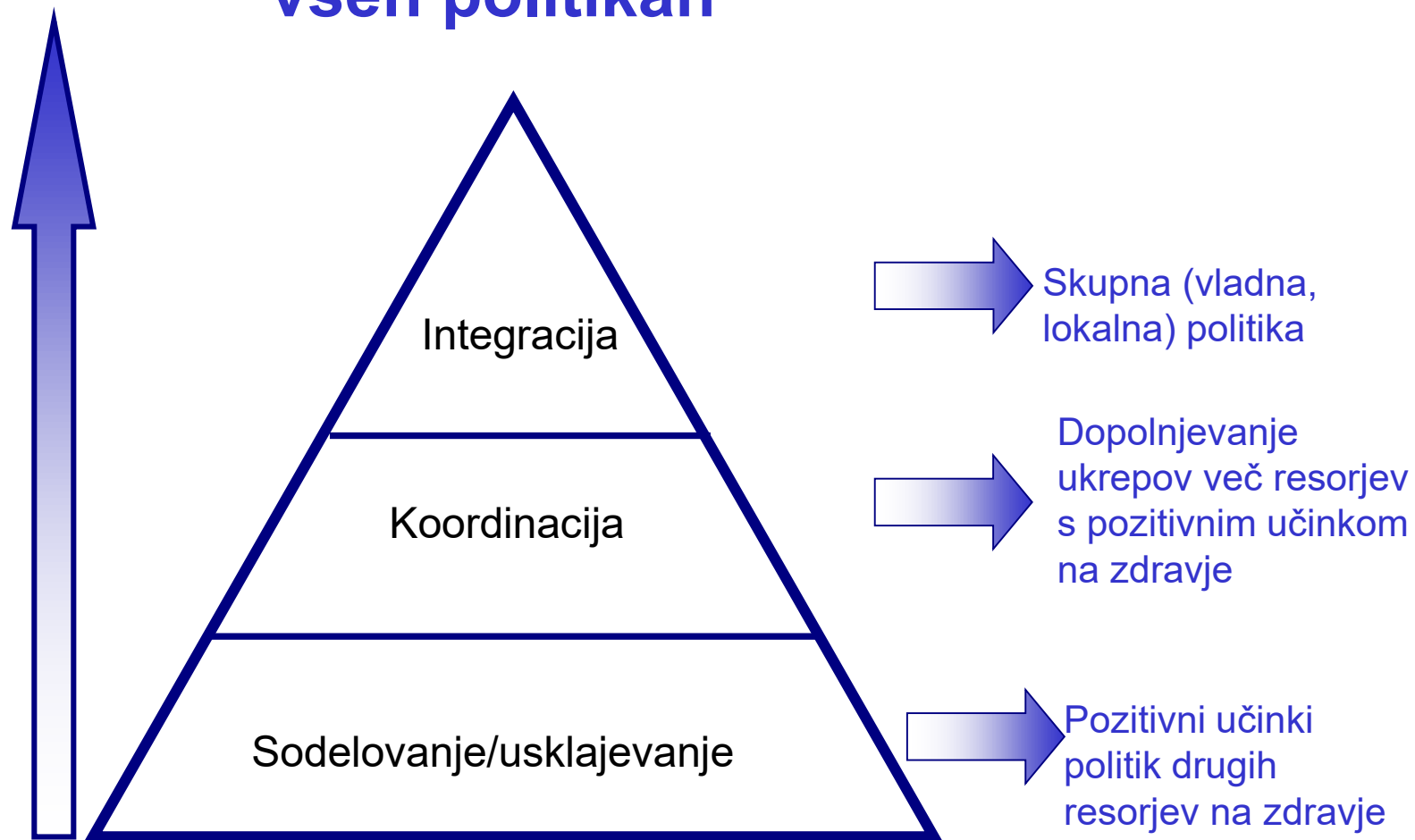
- I. Resolucija o Nacionalnem planu zdravstvenega varstva: Skupaj za družbo zdravja 2016 – 2025
- II. Državna strategija »eno zdravje« za obvladovanje odpornosti mikrobov (2019-2024)
- III. Načrt dejavnosti zdravstva ob pojavu epidemije/pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh v Republiki v Sloveniji (2021 -)
- IV. Programi cepljena in zaščite z zdravili (letni)
- V. Resolucija o Nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028
- VI. Strategija za zmanjševanje posledic rabe tobaka: Za Slovenijo brez tobaka 2022-2030
- VII. Državni program obvladovanja sladkorne bolezni 2020 – 2030 (DPOSB)
- VIII. Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015 – 2025
- IX. Resolucija o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2023 – 2030 (ResNPPD).
- X. Državni program obvladovanja raka 2022 - 2026
- XI. Strategija obvladovanja demence v RS 2023 - 2030
- XII. Nacionalna strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017 -2025
- XIII. Strategija razvoja zdravstvene dejavnosti na primarni ravni do 2031
- XIV. Strategiji digitalizacije zdravstva v Sloveniji za obdobje 2022–2027

Politike drugih resorjev in lokalnih skupnosti

- Nacionalni program varnosti v cestnem prometu 2013 – 2022
- Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini
- Nacionalni program varstva okolja
- Fiskalna politika vključno s trošarinsko politiko
- Raziskovalna politika
- Kmetijska politika
- Prostorsko načrtovanje
- Politika zaposlovanja.....

Zdravje v vseh politikah!

Različni pristopi zdravja v vseh politikah

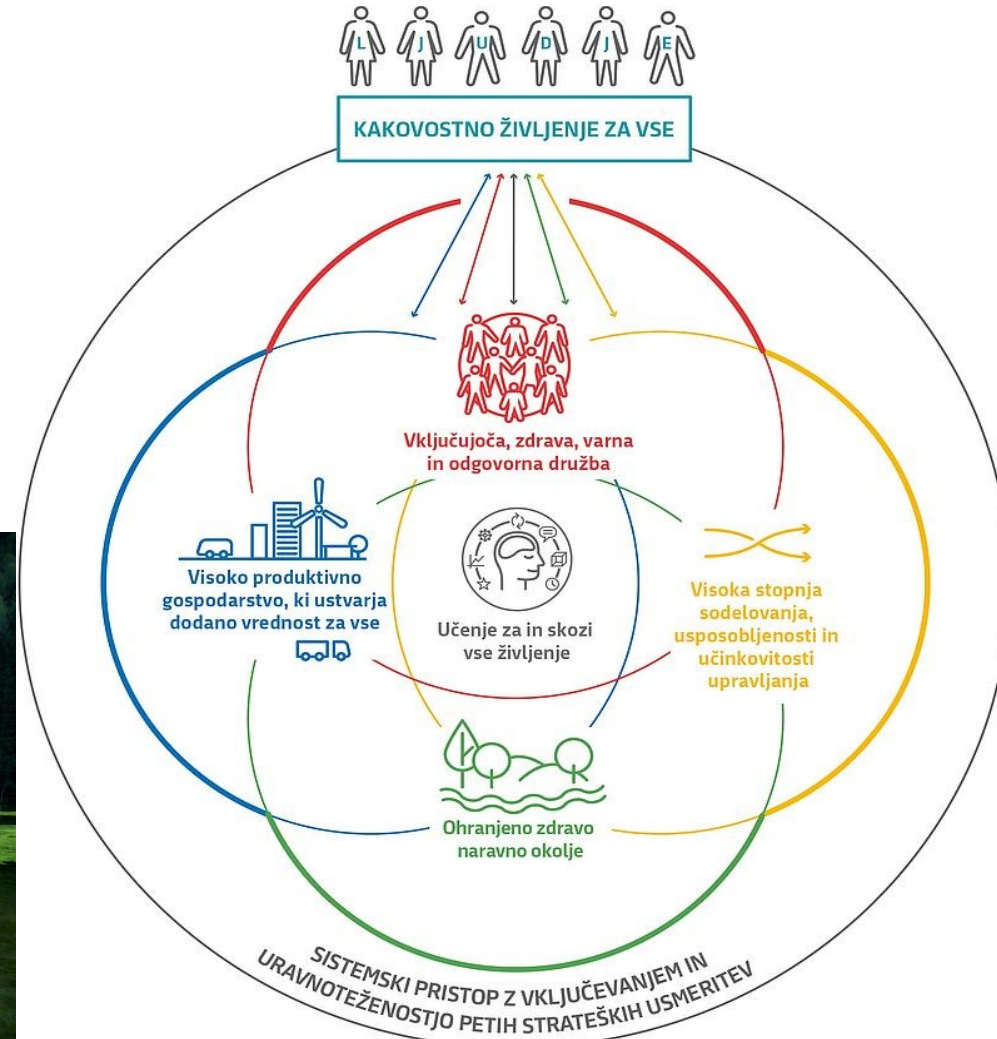
Vir: Prilagojeno po Meijers E, Stead D. *Policy integration: what does it mean and how can it be achieved? A multi-disciplinary review*. Delft University of Technology OTB Research Institute for housing, Urban and Mobility Studies.

Strategija razvoja Slovenije 2030

(2030https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf)

Cilj 1: Zdravo in aktivno življenje

Kazalnik: Leta pričakovanega
zdravega življenja ob rojstvu

Zakaj potrebujemo javnozdravstvene politike?

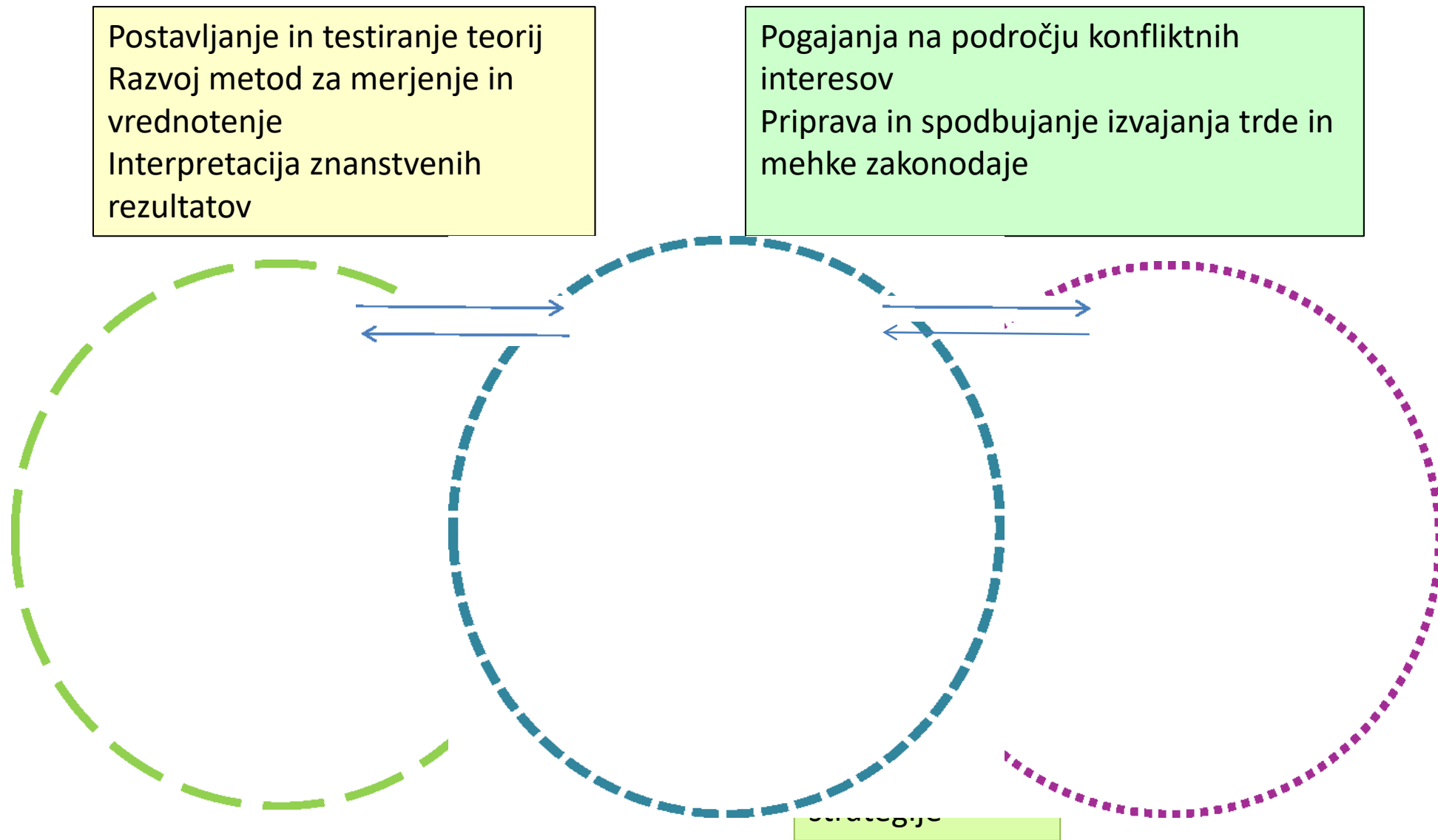
Javno-zdravstvena politika se sprejme, da bi se:

- poenotili o viziji in ciljih;
- določili ukrepe, naloge in odgovornosti ključnih deležnikov;
- vzpostavili mehanizem za usklajevanje, nadzor in financiranje predvidenih ukrepov (akcijski načrt); ter
- spremljali napredka (poročanje, kazalniki) na določen področju zdravja.

FAZE PROCESA OBLIKOVANJA IN IZVAJANJA JAVNIH POLITIK	PROCES POLITIČNEGA ODLOČANJA O JAVNI POLITIKI
1. OBLIKOVANJE DNEVNEGA REDA Analiza stanja	Politični odločevalci zaznavajo problem, tehtajo njegove značilnosti in se odločijo, ali ga uvrstijo na institucionalni dnevni red ali ne. V tej fazi lahko nedržavni igralci opozarjajo in prepričujejo politične odločevalce o obsegu in pomenu določenega problema ter potrebi po državnem vpletanju v njegovo reševanje.
2. OBLIKOVANJE ALTERNATIVNIH REŠITEV Predlogi javne politike	Različni javno-politični igralci predlagajo različice rešitve istega družbenega problema ali pa celo na podlagi iste opredelitve, v čem je problem, predlagajo načelno različne javne politike.
3. LEGALIZACIJA (UZAKONITEV) IZBRANE REŠITVE Proces zagotovitve političnega konsenza	Praviloma parlament sprejme enega izmed alternativnih predlogov (ga uzakoni), na določeni ravni javno politiko določa tudi izvršna oblast.
4. IMPLEMENTACIJA AN, komunikacijska strategija, nadzor	Izvršna oblast praviloma izvaja sprejete javne politike, lahko pa to dejavnost prenese na zasebne igralce.
5. VREDNOTENJE Spremljanje, poročanje	Politični igralci, različne organizacije in ustanove in zainteresirani državljani s svojimi izjavami, ocenami učinkov javnih politik, na formalni ali neformalni ravni, opravljajo politično evalvacijo javnih politik.

Proces nastanka javne politike

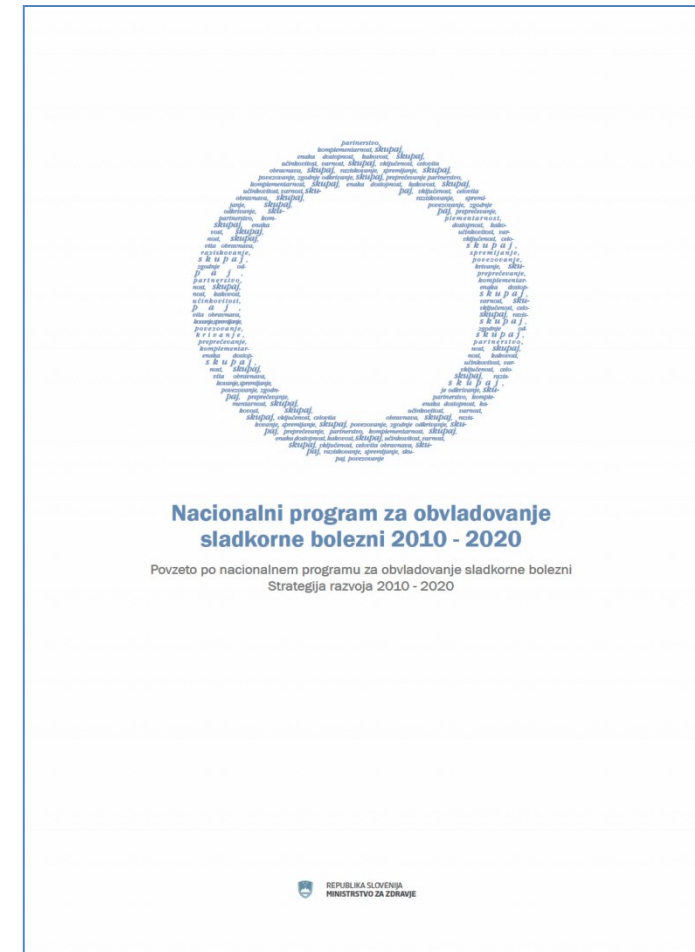
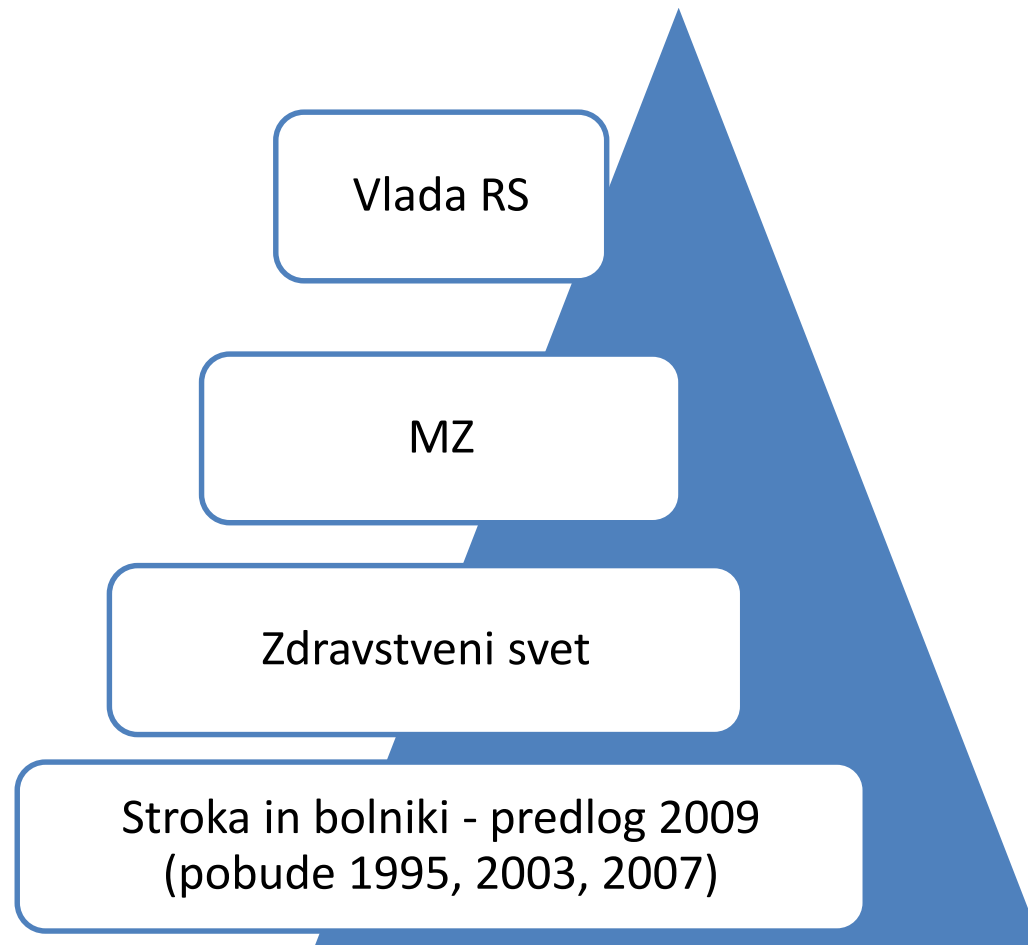
Povezave ekspertnega in političnega cikla

Nacionalni program obvladovanja sladkorne bolezni v Sloveniji (NPOSB) Strategija razvoja 2010-2020

Primer javno-zdravstvene politike:
razlogi za pobudo in sprejem, proces
sprejemanja, ključni deležniki in
partnerji

Vlada RS je 8.aprila 2010 sprejela prvi NPOSB!

Imenovanje delovne skupine za pripravo predloga ➡ neformalna uskladitev predloga s ključnimi deležniki ➡ javna razprava ➡ medresorsko usklajevanje ➡ sprejetje na vladi ali v DZ

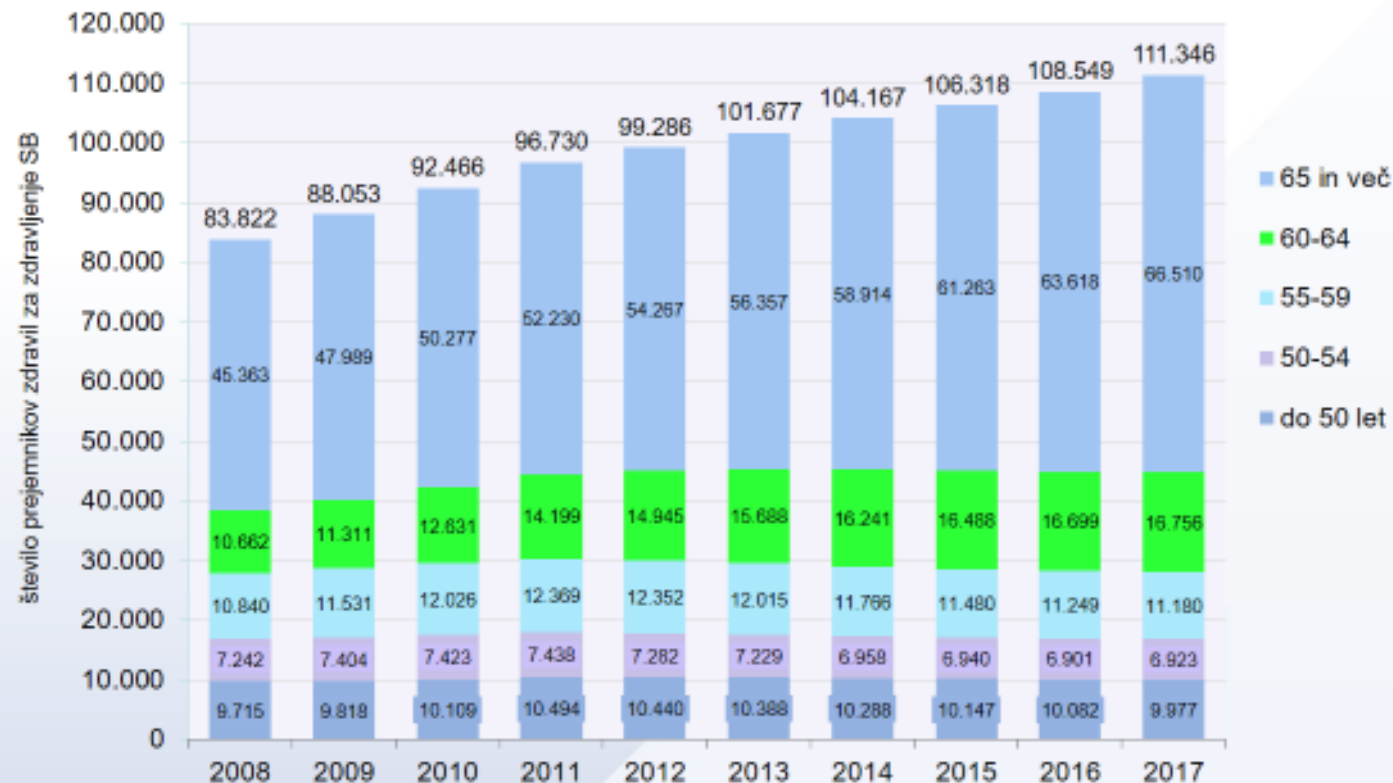
Razlogi za NPOSB

1. Sladkorna bolezen predstavlja velik javno zdravstveni problem:

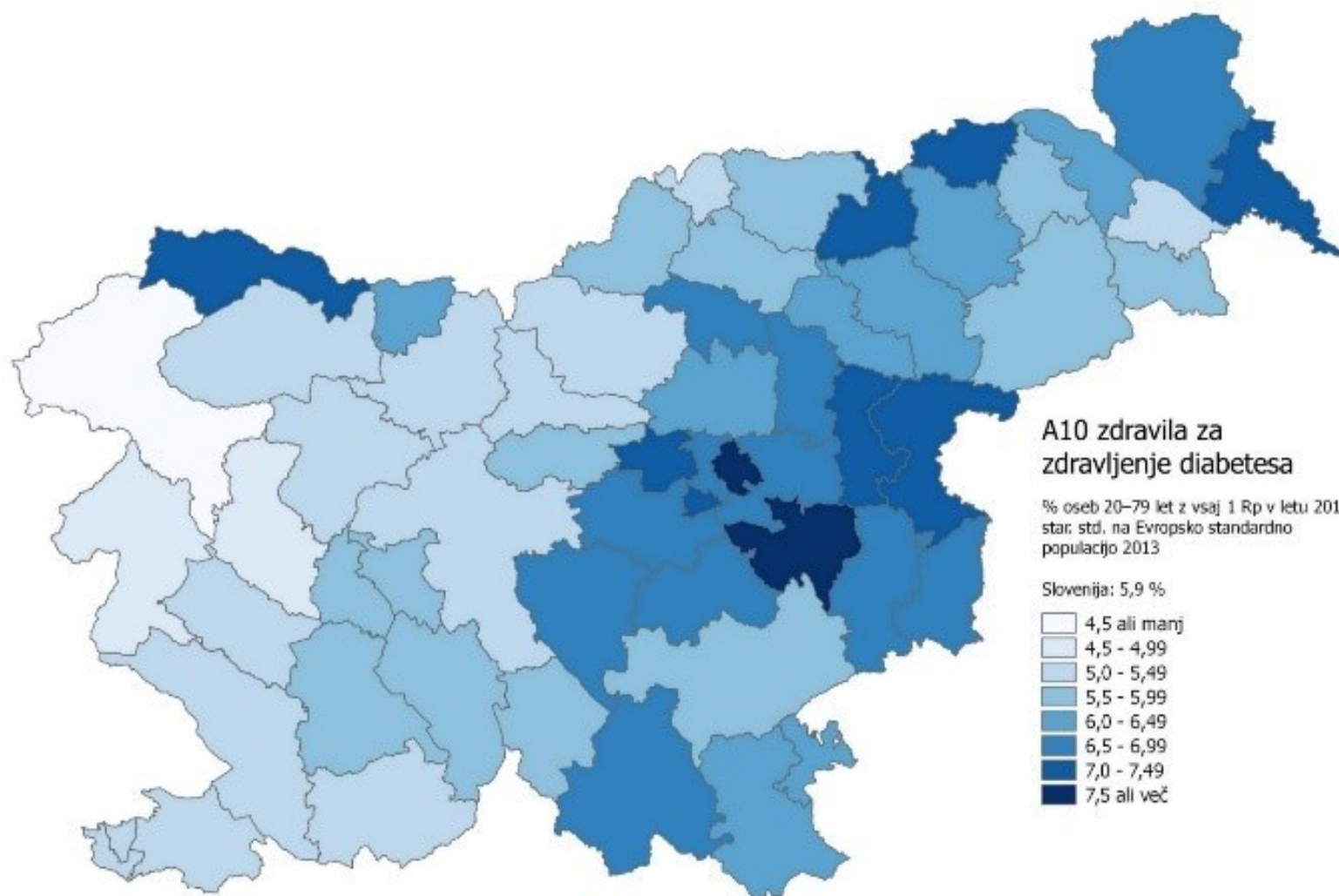
- Delež odraslih s sladkorno boleznijo v starosti 25 do 74 let je po podatkih anketne raziskave Z zdravjem povezan vedenjski slog v letu 2016 znašal 6,9 %.
- Povečuje se tudi **debelost** (eden ključnih dejavnikov za nastanek sladkorne bolezni) tako pri otrocih, kot pri odraslih.

Število prejemnikov zdravil za zniževanje glukoze v krvi, Slovenija, 2008 - 2017

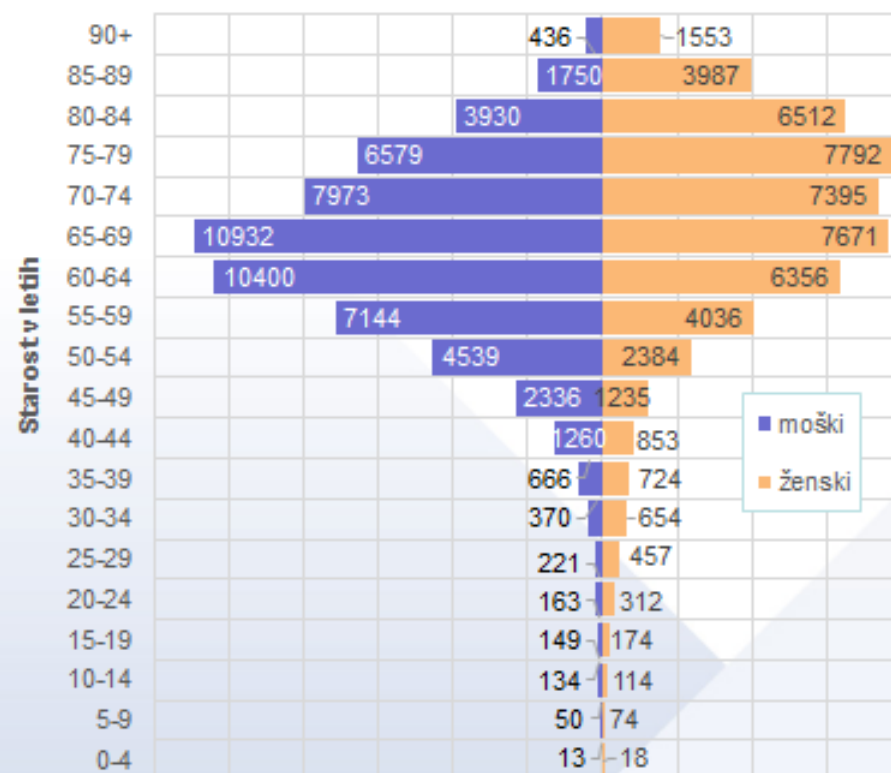

Porast za 2 do 3 %
(povprečno za okoli 2500
oseb) letno.

Demografske značilnosti populacije oseb s sladkorno boleznijo, Slovenija 2017

Demografska piramida prejemnikov zdravil za zniževanje glukoze v krvi, 2017

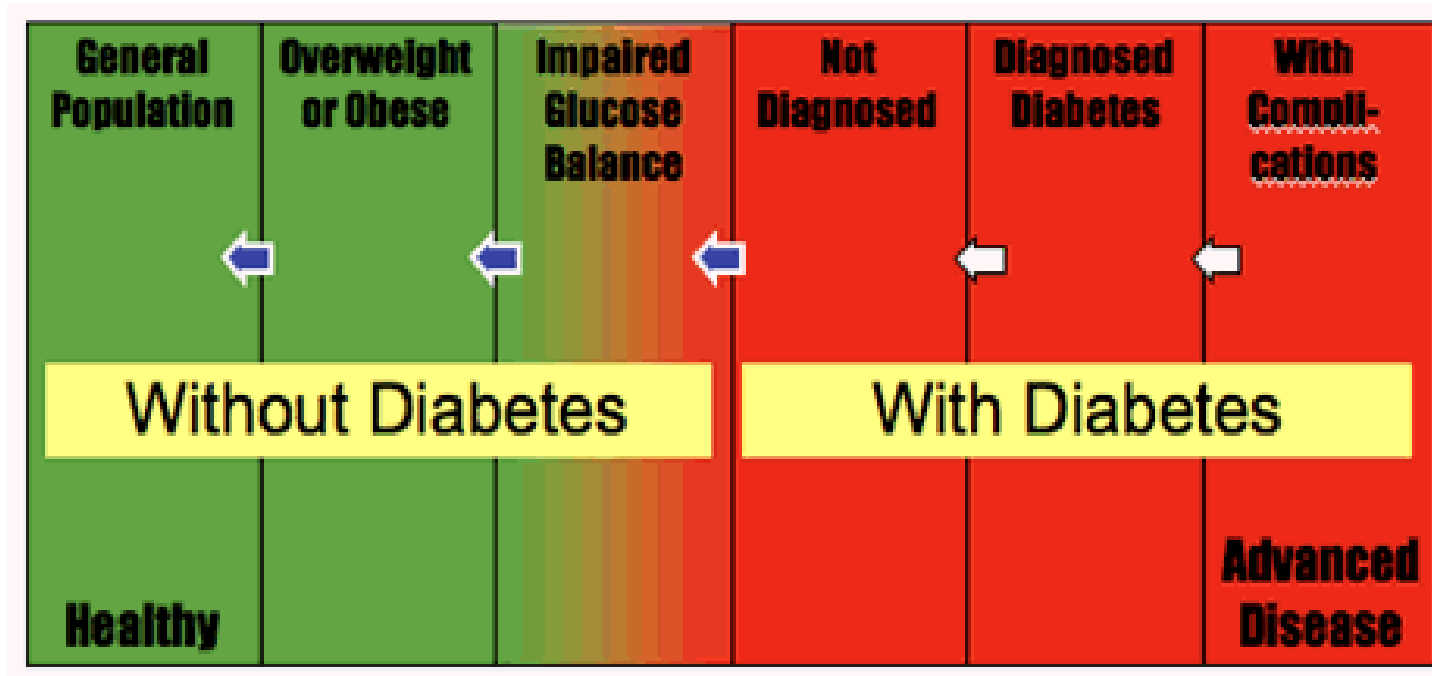
Število prejemnikov zdravil za zniževanje sladkorja v krvi

	Moški	Ženske	Skupaj
število pacientov	59.045	52.301	111.346
povprečna starost v letih	64,8	68,5	66,6
mediana starosti v letih	65	70	67

Razlogi za NP

2. Večina tistih, ki imajo povečano tveganje za sladkorno bolezen, ga lahko zmanjša z zdravim življenjskim slogom!

Grafika povzeta po WHO Euro:

Razlogi za NP

3. Potreba po boljšem usklajevanju pri:

- zagotavljanju pogojev za zdrav način življenja,
- ozaveščanju javnosti o sladkorni bolezni,
- odkrivanju sladkorne bolezni,
- zagotavljanju celovite obravnave,
- izboljševanje kakovosti obravnave,
- edukaciji in opolnomočenju bolnikov,
- racionalizaciji organizacije in stroškov...

Kdo so ključni deležniki v procesu
sprejemanja NPOSB?

Ključni deležniki obvladovanja SB

- **bolniki:** Zveza društev diabetikov Slovenije (www.diabetes-zveza.si)
- **stroka:** Združenje endokrinologov Slovenije/Diabetološko združenje Slovenije (www.EndoDiab.si), Interna klinika, Ginekološka klinika, Pediatrična klinika, Katedra za družinsko medicino, NIJZ, Društvo zobozdravnikov, Klinika za očne bolezni, KIMPDŠ/medicina dela)
- **združenja:** (Zdravniška zbornica in Zdravniško društvo, Zbornica zdravstvene in babiške nege, Lekarniška zbornica, Združenje zdravstvenih zavodov)
- **upravljavec in plačnik:** MZ (sladkorna.ezdrav.si), in ZZZS
- MF, MK, MOP, MTZ, MŠŠ
- mediji
- farmacevtska industrija
- prehranska industrija

Ključni partnerji NPOSB

- **bolniki:** Zveza društev diabetikov Slovenije (www.diabetes-zveza.si)
- **stroka:** Združenje endokrinologov Slovenije/Diabetološko združenje Slovenije (www.EndoDiab.si), Interna klinika, Ginekološka klinika, Pediatrična klinika, Katedra za družinsko medicino, NIJZ, Društvo zobozdravnikov, Klinika za očne bolezni, KIMPDŠ/medicina dela)
- **združenja:** (Zdravniška zbornica in Zdravniško društvo, Zbornica zdravstvene in babiške nege, Lekarniška zbornica, Združenje zdravstvenih zavodov)
- **upravljavec in plačnik:** MZ (sladkorna.ezdrav.si), in ZZZS
- ~~MF, MK, MOP, MTZ, MŠŠ~~
- ~~mediji~~
- ~~farmacevtska industrija~~
- ~~prehranska industrija~~

II. KLJUČNI ELEMENTI JAVNO-ZDRAVSTVENE POLITIKE

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju – 6. člen

- Plan zdravstvenega varstva mora temeljiti na analizi zdravstvenega stanja prebivalstva, izhajati iz zdravstvenih potreb po celovitem zdravstvenem varstvu, upoštevati kadrovske in druge zmogljivosti ter zagotoviti smotrno delitev dela. **ANALIZA OZIROMA OCENA STANJA**
- Vsebovati mora:
 - strategijo razvoja in **prednostna razvojna področja**;
 - **naloge in cilje** zdravstvenega varstva;
 - **podlage za razvoj** zdravstvenih dejavnosti na posameznih ravneh;
 - **potrebe in možnosti zdravstvenega varstva na posameznih območij**;
 - **nosilce nalog za uresničevanje** plana zdravstvenega varstva;
 - **merila za mrežo javne zdravstvene službe**, upoštevaje dostopnost
 - **dolgoročne, srednjeročne in kratkoročne ukrepe**.
- Pripravi jo Vlada RS, sodelujejo Zdravstveni svet, pristojne zbornice, združenja zdravstvenih zavodov , ki opravljajo zdravstveno dejavnost, ZZZS in ZS. Sprejme jo Državni zbor Republike Slovenije.

Elementi javno-zdravstvene politike - Izhodišča

- Analiza/ocena stanja
- Namen in vizija
- Krovni in specifični cilji
- Načela/vrednote
- Primeri dobre prakse
- 3 primeri ureditev v drugih državah
- Področja urejanja

Analiza/ocena stanja

Vključuje:

- Epidemiološke trende, mednarodne primerjave, regijske primerjave
- Analizo organiziranosti, dostopnosti
- Razlike v zdravju v različnih skupinah prebivalstva
- Analizo virov, deležnikov
- Finančno oceno bremena bolezni
- Finančno oceno ukrepanja
- Dokazano učinkovito ukrepanje – dobre prakse
- Oceno vpliva na zdravje

Cilji – primer NPOSB

1. zmanjšati pojavnost sladkorne bolezni tipa 2
2. preprečiti oz. odložiti sladkorno bolezen tipa 2 pri osebah z velikim tveganjem
3. povečati možnosti za zgodnje odkrivanje sladkorne bolezni
4. zmanjšati zaplete in umrljivost zaradi sladkorne bolezni

Načela NPOSB

- komplementarnost
- enaka dostopnost
- celovita obravnava – bolnik v središču pozornosti
- kakovost, učinkovitost in varnost
- opolnomočenje bolnikov
- partnerstvo
- stalno spremljanje izvajanja NPOSB
- upoštevanje dosežkov znanosti in zagotavljanja napredka z vlaganjem v raziskovanje in razvoj stroke

Načela NPOSB

- **komplementarnost**
- enaka dostopnost
- celovita obravnava – bolnik v središču pozornosti
- kakovost, učinkovitost in varnost
- **opolnomočenje bolnikov**
- partnerstvo
- stalno spremljanje izvajanja NPOSB
- upoštevanje dosežkov znanosti in zagotavljanja napredka z vlaganjem v raziskovanje in razvoj stroke

Področja dela

- Preprečevanje sladkorne bolezni in dejavnikov tveganja zanjo
- Obravnava tistih z velikim tveganjem za sladkorno bolezen tip2
- Celovita in kakovostna obravnava bolnikov s sladkorno boleznijo
- Sladkorna bolezen v nosečnosti
- Sladkorna bolezen pri otrocih
- Spremljanje, preprečevanje in obravnava zapletov sladkorne bolezni
- Edukacija, samooskrba
- Spremljanje sladkorne bolezni in dejavnikov tveganja zanjo
- Spremljanje kakovost oskrbe
- Ozaveščanje javnosti
- Raziskovanje in izobraževanje

Elementi javnozdravstvene politike - Ukrepi

- zakonske določbe,
- akcijski načrti,
- priporočila in smernice,
- investicije,
- nadzor,
- razvoj kadrov in usposabljanja,
- kampanje,
- raziskave,
- evalvacije,
- spremljanje...

Elementi javnozdravstvene politike - zagotovitev uspešnosti izvajanje

- Akcijski načrt (ukrepi, časovnica, deležniki)
- Koordinacija izvajanja
- Spremljanje uspešnosti izvajanja s procesnimi kazalniki in kazalniki izida
- Vrednotenje učinka s priporočili/ evalvacija
- Sistem poročanja
- Komunikacijska strategija

Politična pripravljenost!

Akcijski načrt za izvajanje NPOSB

- 4 AN: 2010-2011, 2012-2013, 2014-2015, 2016-2017, 2018-2020
- Kaj - ukrepi
- Kdaj - časovnica
- Kdo – partnerji
- Viri – finančni načrt, kadrovski načrt
- Komunikacijski načrt
- Procesni kazalniki

Koordinativna skupina za NPOSB

- uskladitev dvoletnih akcijskih načrtov
- redno spremljanje procesnih in končnih kazalnikov napredka
- vključevanje v procese znotraj in zunaj zdravstva, ki so pomembni za obvladovanje SB
- poročanje Vladi RS
- poročanje javnosti (14. november)
- ovrednotenje izvajanja celotnega NPOSB

Spremljanje in poročanje

- Podatki - procesni in kazalniki izida
- Analize - trendi, primerjave med državami, regijami..., po populacijskih skupinah, spolu, izobrazbi, učinkovitost/cenovna učinkovitost
- Informacije - kakovostni podatki (ankete, intervjuji, analiza spletnih objav, zadovoljstvo...)
- Letna ali končna poročila

Evalvacija

- Nacionalni inštitut za javno zdravje - NIJZ, 2022.
- Preko spletne ankete
- Vrednotenje procesov, izdelkov in v omejenem obsegu tudi širših vplivov.

Z evalvacijo so želeli ugotoviti, kako učinkovit in uspešen je bil izvedeni projekt in ali je v določenih segmentih dosegel želene učinke

Analiza stanja

- Raziskave o vplivu pandemije na življenje, ki so jo izvedli na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (2021).

Spremembe v prehrani, telesni dejavnosti,
spanju in telesni teži v povezavi s
pandemijo COVID-19

Komunikacijska strategija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

DRŽAVNI PROGRAM ZA OBVLADOVANJE
SLADKORNE BOLEZNI 2020-30

"V Sloveniji
nam je
mar za
sladkorno
bolezen!"

**"Sem kos Štefan,
glasnik novega
državnega programa
za obvladovanje
sladkorne bolezni.
Partnerstvo mi veliko
pomeni. Pomagal vam
bom, da bomo slišani
In tako lažje dosegli
zastavljene cilje"**

DOBER TEK
Slovenija
Zdravo uživaj & več gibaj.

<https://www.dobertekslovenija.si/>

<https://www.facebook.com/dobertekslo/>

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/O-ministrstvu/198ae56ddc/SKUPAJ-ZA-DRUZBO-ZDRAVJA-Resolucija-o-nacionalnem-planu-zdravstvenega-varstva-2016-2025-v2.pdf>

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nenalezljive-bolezni/sladkorna-bolezen-2020-2030/dokumenti-z-logotipom/Drzavni-program-obvladovanja-sladkorne-bolezni-2020-2030-Strategija-razvoja.pdf>

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/Varovanje-in-krepitev-zdravja/prehrana-in-tel-dej-np-DTS/DTS-nac-prog-_brošura_web_2016.pdf

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/droge/WEB-NP-DROGE-2014-2020.pdf>

https://www.onko-i.si/fileadmin/user_upload/Drzavni_program_obvladovanja_raka_2022-2026.pdf

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nenalezljive-bolezni/Strategija_obvladovanja_demence.pdf

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/nalezljive-bolezni/Nacionalna-strategija-HIV-2017-2025.pdf>

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/dusevno-zdravje/Resolucija-o-nacionalnem-programu-o-dusevnem-zdravju-2018-2028.pdf>

Program cepljenja

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13764>

<https://www.gov.si teme/cepljenje/>